

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“ Miercurea, „Cassa de păstrare“ Săliște, „Chioreana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunata“, „Doina“, „Economul“, „Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Hunedoara“, „Iulia“, „Lipovana“, „Lugoșana“, „Luceafărul“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“, „Patria“, „Plugarul“, „Racoșana“, „Sătmăreana“, „Sebeșanu“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Silvania“, „Someșana“, „Steaua“, „Timișana“, „Ulpiana“, „Victoria“, „Vlădeasa“ și „Zlăgheana“.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 20.—, pe 1/2 an K 10.—.

DIRECTOR:
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 ăleri.

Anul III.

Sibiu, 3 August 1901.

Nr. 30.

Spre organizațiunea noastră economică.

Începuturile organizațiunii noastre economice sunt așa de mici și așa de puțin însemnate. În cât — excepționând institutele noastre financiare și activitatea a două reuniuni agricole și a 3—4 reuniuni de meseriași — ele abia merită chiar și numirea de începuturi ale unei organizațiuni. Tocmai de aceea organizațiunea noastră economică se impune de urgență pe întreagă linia. Ea este ași mai necesară de cât ori-când altă-dată.

Toate popoarele se organizează economic, întărindu-se înăuntru și căutând puncte puternice de sprijin înafară prin cucerirea altor popoare din apropiere și din depărtare. A ajuns deja stereotipă afirmarea, că popoarele ași nu se mai cuceresc cu arma, ci isbite fiind în interesele lor economice prin tractate de comerț, prin colonisări, prin exploatare sistematică și alte multe mijloace de cea mai rafinată specie.

Toate popoarele civilizate — mari și mici —, după organizațiunea lor lăuntrică, ce o perfecționează în mod neîntrerupt, au dat și dau năvală înafară până în cele mai îndepărtate colțuri ale globului pământesc. Așa procedează: Englezii, Germanii, Francezii, Olandezii, Danezii, ș. a. Dar pentru ce să mergem așa departe? Au nu avem noi exemple eclatante chiar înaintea ochilor? *Ovreimea* din patrie, s. e., s'a întărit așa de mult economic, încât în scurt timp lupta contra ei are să devină aproape imposibilă. De altă parte *Sășii*, o mână de oameni, sunt așa de bine organizați pe toate terenele — inclusive cel economic —, încât la adăpostul acestei redute luptă cu succes pentru apărarea tuturor intereselor lor de viață.

În același timp noi Românii, cari avem înaintea ochilor atâtea exemple vrednice de imitat, nu ne mișcăm, pare-că am fi amorțiți.

Organizațiunea pe terenul financiar, unica noastră organizațiune mai sistematică, este și ea de neapărată trebuință; dar singură numai nu e nici pe departe îndestulătoare. Șășii, s. e., sunt și ei organizați pe terenul financiar, având câteva institute de bani mari și puternice, iar pe lângă aceste mulțime de însoțiri de credit sistem Raiffeisen prin înfloritoarele lor comune rurale; astfel, că poporul sășesc de pretutindena este independent în ce privește interesele sale financiare.

Dar Șășii s'au organizat la perfecție nu numai pe terenul financiar, ci și pe terenul agriculturii, meseriilor, și comerțului. Ei dispun de o *Reuniune agricolă*, care a îmbrăcișat întreg elementul lor din Ardeal. Această reuniune are peste 7000 membri față de *Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român* — cea mai mare asociațiune românească — sub al cărei stindard abia sunt angajați la 1500 membri fondatori, pe viață și ordinari, la cari s'ar mai pute adăuga încă vr'o 1000 de membri ajutători.

Reuniunea sășească din vorbă are 14 reuniuni cercuate, 18 reuniuni pentru cultura vitelor și 163 *tovărășii agricole* în totatătea comune rurale.

Efectele acestei organizațiuni pe terenul agricol se vîd la tot pasul. O cultură sistematică a câmpurilor, introducându-se comasațiunea în cea mai mare parte a comunelor sășesci, introducerea plantelor de nutreț în economie (trifoiul, lucerna, napii de nutreț și de zăhar), cultura rațională a grădinilor de pomi și de legumi, introducerea soiurilor mai alese de vite cornute, cai, rîmători, galife, ș. a., introducerea mașinilor agricole, organizarea luptei contra dușmanilor vitei de vie și replantarea celor puștiute, organizarea școalelor economice pentru

țărâtime, a cursurilor economice pentru învățători, a călătoriilor pentru studii, crearea de stipendii pentru calificarea tinerimei ce are să păsească pe cariera economică, înființarea de biblioteci economice, aranjarea de expoziții economice ș. a. — iacă tot atâtea rezultate nespuse de prețioase ale Reuniunii agricole săsești.

Nime, credem, nu va contesta necesitatea unei Reuniuni agricole române generale, și trebuie să recunoaștem, că odinioară se făcuse pașii de lipsă pentru înființarea unei astfel de reuniuni, anume înainte de înființarea Reuniunii române agricole din comitatul Sibiiului și de aceiași factori, cari — neisbutind cu înjgheburile unei reuniuni agricole pentru toți Români din Ardeal și Ungaria — au trebuit să se mulțamească și cu una locală. Baremi de am avea multe și de aceste! Dar și reuniunile de felul acesta ne lipsesc aproape cu totul.

Abia la vr'o 12 ani după înființarea Reuniunii agricole din comitatul Sibiiu s'a înființat a doua reuniune economică în comitatul Hunedoara, cu sediul în Orăștie. Blăjenii au încercat și ei — până acum fără succes — înființarea unei astfel de reuniuni; asemenea și Năsăudenii, resp. desp. „Năsăud“ al Asociațiunii. De present stăruie desp. „Brașov“, ca să aducă în ființă o reuniune agricolă în comitatul Brașov, și credem, că acest desp. model nu se va odihni până nu va înființa și organiza o astfel de reuniune.

Ne oprim deocamdată aici și nu mai aducem exemple despre organizațiunea altor popoare pe terenul agriculturii, industriei, meseriilor și comerțului, etc., ci vom stăruia asupra necesității de a ne organiza pe terenul agricol, și de a lua de exemplu în această privință pașii, ce-i face desp. „Brașov“ al Asociațiunii.

În §. 2 al Statutelor Asociațiunii se dice apriat: „Scopul Asociațiunii este: înaintarea... prin ori-ce întreprinderi legale, cari vor putea contribui la prosperarea literaturii și culturii atât spirituale cât și economice a Românilor din patrie“.

În legătură cu cele citate din acest paragraf, în § 37 al Statutelor se dice între altele: „chemarea despărțemintelor este a conlucra în ajungerea scopului Asociațiunii, întrând în mai deaproape atingere cu poporul și răspândind la acesta învățătura în toate direcțiunile: . . . b) prin stăruință, ca pe lângă școlile populare să se înființeze și susțină școlile de pomărit și vierit, de grădini și alte economii de model, etc. . . . c) prin disertațiuni populare și învățături despre economie, industrie și comerț. . . . e) prin îndemnarea poporu-

lui la înființarea de însofiri folositoare pentru membrii lor, provădute cu statute speciale. . .“.

În § 15 al „Regulamentului pentru secțiunile științifice-literare ale Asociațiunii“ se precisează și mai bine nu numai agendele Secțiunii economice, ci peste tot activitatea ce trebuie dezvoltată de această secțiune, de despărțemintele și agenturile Asociațiunii. Anume se dice: „a) va urmări dezvoltarea economică a poporului român pe toate terenurile economiei naționale și va iniția dispozițiuni pentru înaintarea acestei dezvoltări; prin prelegeri și ajutorarea înființării de asociațiuni economice, va stăruia pentru ameliorarea sistemului economic al poporului nostru și pentru îmbrățișarea de noue ramuri ale economiei;

b) va iniția înființarea de școli profesionale și va conlucra la organizarea și susținerea lor; . . . d) va iniția expozițiuni economice. . .“ etc. etc.

Din cele citate se poate vedea destul de clar, că Asociațiunii în general, secțiunii sale economice, despărțemintelor și agenturilor sale le este rezervat un rol frumos și important în privința organizării noastre economice.

Nu începe discuție, chestia acestei organizații este foarte ardețoare, și ceea ce s'a neglijat până acum, nu e iertat să se mai amâne. Ar fi un păcat neiertat față de interesele de viață ale poporului nostru.

Despărțemintele Asociațiunii îndeosebi trebuie să-și deschidă ochii și să se pună pe lucru.

S.

Învățământul profesional în România.

Regatul român, — după-cum scrie „Albina“, — până în present nu a avut un învățământ profesional sistematic organizat.

Prin diverse legi și în diferite timpuri, de stat, de comune ori de județe s'au înființat școli de agricultură, de silvicultură, de comerț, de meserii, școli profesionale de fete, etc.

Acele școli însă, cari în adevăr ar fi putut da roade și pe acolo pe unde au fost înființate, în urmă au fost desființate, așa:

În anul 1882, dl Aurelian fiind ministru al Instrucției, a înființat o școală de meserii la Rucăr, în județul Muscel, cu scop, ca în loc să se mai aducă lățile, așa numite de Brașov, cari sunt căutate de săteni, de oare-ce le dau fetelor la măritiș, ca zestre, în loc să se mai aducă doniți, căruțe, roate, osii etc., toate acestea să se facă la Rucăr, unde lemnul se găsește destul de mult și bun, de copiii satelor acestor regiuni. În loc însă ca astfel de școli să se fi făcut și în alte regiuni, din motive de economie budgetare și această școală a fost desființată la 1886.

Tot din cauze de economie budgetare, școala de pomologie, înființată tot prin stăruința dlui Aurelian în

anul 1874 pe lângă școala de agricultură dela Herăstrău, a fost desființată în 1876.

Abia în anul 1899, dl Spiru Haret, actual și atunci Ministru al Instrucției, îmbrățișază cu căldură chestia învățământului profesional.

După studii serioase, d-sa întocmește legea învățământului profesional din 31 Martie 1899, care însă, deși promulgată, nu a fost de loc aplicată.

În sesiunea corpurilor legiuitoare din luna Iunie trecut, această lege a fost modificată de corpurile legiuitoare și ea se va pune în aplicare cu începere de la 1 Septembrie 1901.

Prin această lege învățământul profesional este împărțit în 3 părți și anume: *învățământul agricol, învățământul meseriilor și învățământul comercial.*

1. *Învățământul agricol* se dă pentru băeți a) în școli elementare, și b) în școli inferioare de agricultură; iar pentru fete în școli elementare de gospodărie rurală.

2. *Învățământul meseriilor* se dă pentru băeți a) în școli elementare, b) în școli inferioare și c) în școli superioare de meserii; iar pentru fete asemenea în școli elementare și în școli inferioare.

3. *Învățământul comercial* se dă pentru băeți: a) în școlile elementare de comerț, b) în școlile superioare de comerț și c) în cursuri comerciale de seară și de Duminecă; iar pentru fete în școlile elementare de comerț.

Școlile elementare de agricultură au de scop învățământul practic al agriculturii raționale în vederea culturii mici. În ele se va învăța și una sau mai multe din culturile și industriile anexe agriculturii sau derivate dintr'însa. Felul învățământului va varia după trebuințele regiunilor.

Durata acestui învățământ este de 2 ani și cuprinde, pe lângă învățătura practică a agriculturii și a industriilor anexe sau derivate, repetiții asupra aritmeticii și geometriei din programa clasei a IV-a urbane, sau a 4-a și a 5-a rurală cu adăogire de comptabilitate simplă. Acestea însă în timpul muncii câmpului nu se predau decât mult în 3 ore pe săptămână. În regiunile păduroase se vor preda și noțiuni elementare de silvicultură. Învățământul agricol va fi exclusiv practic și se va face pe terenul școalei, întrebuițându-se școlarii ca lucrători.

În aceste școli se vor primi: a) absolvenții cursului primar urban sau rural, b) tinerii cari posedă cunoștințele a cel puțin 3 clase și au vârsta de 14 ani.

Școlile elementare sunt puse sub conducerea unui învățător normalist, care va fi mai întâiu trimis ca intern bursier al statului timp de un an, la una din școlile inferioare de agricultură și după aceea un an și jum. la una din fermele model.

Retribuțiunile și gradațiunile lor sunt egale cu a învățătorilor de școli primare rurale, cum și 20% din venitul net al terenurilor de cultură a școalei.

Școlile inferioare de agricultură au de scop a da cunoștințe teoretice și practice de agricultură pentru a forma buni gospodari rurali și pentru a prepara învățătorii pentru școlile elementare de agricultură. Aceste școli vor dispune de cel puțin 100 hectare pământ. Vor avea trei clase de câte un an.

Cunoștințele ce se vor preda vor fi: agricultura și horticultura cu industriile anexe, creșterea și întreținerea vitelor, științele naturale, aritmetică practică, comptabilitate și agrimensură. Cursurile se vor face în timpul iernei și nu va cuprinde mai mult de 200 lecțiuni fie-care an. În tot restul anului se vor face exclusiv lucrări practice, cari se vor executa chiar de

școlarii. În regiunile de păduri se vor preda și cunoștințe de silvicultură.

În aceste școli se vor primi:

a) Absolvenții ai școalelor normale primare de învățători, b) învățătorii normalști cari n'au încă etatea de 35 de ani impliniți, c) absolvenții școalelor elementare de agricultură și d) absolvenții ai cursului primar.

Școlarii vor fi interni și externi. Cei interni sunt bursieri ai statului, ai comunelor sau județelor și solvenți. Pentru solvenți, plata va fi de 250 lei pe an.

Institutorii la aceste școli se vor numi dintre absolvenții cu diplomă ai unei școli superioare de agricultură. Salarul va fi de 225 lei lunar, plus gradația conform legii în vigoare.

Directorul școalei, pe lângă leafă și gradație mai primesce un spor de 50 lei lunar, dacă este institutor, având în școală locuința și încălzitul.

Școlile elementare de meserii au de scop a forma meseriași pentru industriile de tot felul și mai cu samă pentru industria mică. Ele vor fi de băeți sau de fete, nu însă mixte. Școlile de fete pentru menaj sunt socotite tot ca școli elementare de meserii. În aceste școli se va învăța una sau mai multe meserii. Durata învățământului va fi de cel puțin 2 ani pentru fiecare meserie și fiind-că pe lângă aceste școli se înființează și ateliere, absolvenții vor pute rămâne ca lucrători până la etatea de 18 ani.

Învățământul, pe lângă studiul practic va mai cuprinde: lecturi folositoare, repetiții asupra aritmeticii și geometriei după programa ultimei clase primare în plus noțiuni de comptabilitate. Acestea însă nu vor fi predate decât maximum 6 ore pe săptămână, afară de meseriile cari ar reclama cunoștințe mai dezvoltate asupra geometriei, desenului și modelagiului, în care cas învățământul teoretic va cuprinde până la 12 ore pe săptămână. Învățământul va fi exclusiv practic și se va face în atelierul școalei, întrebuițându-se elevii ca lucrători.

În școlile de menaj, pe lângă repetiția materiilor din clasele primare arătată mai sus, se va mai face economia casnică, horticultura, igiena, croitoria, țesătoria, cusătoria, impletiturile, bucătărie și altele.

În aceste școli se primesc absolvenții cursului primar urban și rural.

Din veniturile atelierului, după scăderea cheltuielilor de material și 10% fond de rezervă, beneficiul se împarte între măestri și elevi în părți egale. Pentru școlarii, partea lor se capitalizează și li-se formează fond, care le va fi dat la eșirea din școală în scule și bani. Măestrii acestor școli se angajază cu contract. Pentru lecțiile teoretice servesc învățătorii și institutorii cărora li-se dă o diurnă de 80 lei la 10 ore, pentru institutori și 50 lei la 10 ore pentru învățători.

Școlile inferioare de meserii au de obiect învățarea a diverse meserii cu scopul exercitării lor în mod industrial. În ele se va preda cel puțin o meserie.

Cursul lor este împărțit în trei secții: secția preparatoare, cea medie și cea superioară. *Secția preparatoare* cuprinde două clase de câte un an, în aceasta elevii se specializează pe meserii.

Secția superioară cuprinde 2 clase de câte un an; într'însa elevii se perfecționează în specialitatea lor, așa ca să poată deveni ei înșiși conducători de atelier.

Școala inferioară e împărțită în 2 grade, gradul I și gradul al II-lea. Cele cari cuprind numai primele 2 secțiuni sunt de gradul I, cele cari cuprind pe câte 3, sunt de gradul II. Și una și alta au ateliere.

În aceste școli se primesc elevii cari au absolvat cursul primar și absolvenții școalelor elementare de meserii.

Școlile de băeți vor fi administrate de un director, cele de fete de o directoare. Aceștia se vor numi dintre institutorii, institutoarele sau măestrii școalei. Institutorii și institutoarele se numesc din cei dela învăț. urban prin concurs. Apuntamentele sunt 225 lei pentru institutori și măestri, 180 lei pentru măestri de desen și caligrafie și 150 lei pentru ajutorii de măestri. Toate cu gradația aferentă.

Școalele superioare de meserii au de scop învățarea meseriilor, cari, reclamă cunoștințe teoretice înaintate. Ele au ateliere de aplicație.

Durata este de 6 ani, din cari ultimii 2 ani sunt numai lucru în atelier. Sunt bursueri ai statului, comunelor și județelor și solvenții cu taxă anuală de 500 lei.

Învățământul e teoretic și practic. Se primesc: absolvenții școalelor inferioare de meserii, absolvenții cursului secundar inferior și absolvenții a cel puțin 2 clase secundare.

Învățământul teoretic e dat de profesori, cel practic de șefii de atelier, măestrii speciali, ajutorii de măestri și lucrătorii instructori.

Profesorii se iau dintre inginerii cu diplomă din țară sau străinătate, ei au o leafă de 300 lei lunar, plus gradația.

Învățământul comercial are de scop a face buni negustori. Cursurile școalelor elementare de comerț vor fi de 3 ani și se primesc absolvenții cursului primar.

Cursurile comerciale de seară și de Duminecă au de scop a înlesni absolvenților școalelor elementare completarea cunoștințelor lor comerciale precum și cunoștințe de limbi streine. Durata lor e de 3 ani. Ele se vor face în localurile școalelor comerciale, elementare și superioare, de profesorii acelor școli.

Auditorii acestor cursuri vor fi ascultați și examinați și la finele cursurilor vor primi certificat.

Școalele comerciale superioare au cursurile de 4 ani. Absolvenții vor fi obligați a mai face un stagiu de practică de 6 luni la bănci sau institute de credit, publice sau private, sau într'un muzeu comercial. Certificatul de absolvire se dă după acest stagiu.

În aceste școli se admit absolvenții cursului secundar inferior și prin concurs în locurile ce ar mai rămâne disponibile.

Profesorii se iau din absolvenții școalelor comerciale superioare în urma unui examen de capacitate.

Personalul didactic la școalele comerciale elementare de fete se va forma prin trimitere de bursiere în străinătate, dintre absolventele cu diplomă ale școalei normale primare de fete.

Școlile de agricultură și de meserii de toate gradele vor fi înființate în sate ca și în orașe după regiuni și după nevoi.

Const. C. Pop-Tașcă.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 1 August 1901.

⊙ Atât piețele europene de efecte cât și New-York sunt aproape total lipsite de afaceri. Posițiunile de regulat per *ultimo* Iuliu au fost așa de minime încât n'au produs nici cea mai mică încordare în

prețul banilor. Tîrgul monetar este lichid și scontul piețelor conducătoare s'a balansat în decursul săptămânii expirate. În ședința plenară a directorilor băncii noastre de emisiune s'a și accentuat această împrejurare și aceasta se privește de un presemn că situațiunea își va relua starea normală. Desvoltarea tîrgului monetar internațional va depinde mult dela exportul de produse din America. Cu toate că recolta americană a fost alterată în urma căldurilor mari, importul amintit totuși va avea de urmare un eventual export de aur spre America, dar băncile europene de emisiune sunt provădute cu desponibilitățile de lipsă pentru aceasta eventualitate. Banca din Anglia dispune deja astăzi de o rezervă ce întrece suma de 25 milioane punți și sunt speranțe că în săptămâna aceasta se va mai spori. Scontul de 3 procente va pune ștaviță unei reduceri mai mari a scontului privat și astfel se va face posibilă o plasare mai mare de capitale franceze în London. Banca Franciei continuă încă cu plățile în aur efectiv, cu toate acestea însă statusul n'a scăzut. Tîrgul monetar al Germaniei este de tot facil. Scontul pieții Berlin este de $2\frac{1}{2}$ — $2\frac{5}{8}$ procente, iar comerțul maritim ofere bani cu 3%. Banca Germană (din motivele bine cunoscute) este încă cu 200 milioane marce mai mult angajată de cât în anul precedent, cu toate acestea însă n'a fost nevoită să urce etalonul, mulțămită scontului privat atât de redus. La noi abundența de numărar continuă încă, cu toate că Banca Austro-ungară și-a sistat scontul pe piața deschisă.

Pe tîrgul de valori s'a continuat și în periodul expirat procesul de depreciare al unor efecte, iar circulațiunea s'a redus la un minim extraordinar. Cauzele acestei situațiuni nu sunt de a se căuta numai în desvoltarea crizei din Germania, cari a dat putere contreminei, ci și în alte momente. Zi de zi sosesc știri rele din Germania, dovadă că devastarea va mai cere încă multe victime. Situațiunea tristă a băncii din Lipsca, afacerea băncii de Rin (Rheinische Bank), Terlingen și celelalte, sunt tot atâtea dovezi, că răul are rădăcini puternice. Prea natural deci că astfel de sciri sunt binevenite partidei de baisse în operațiunile ei de depreciare. Cu toate acestea însă, după cum adeseori am amintit, — nu sunt motive suficiente pentru devaluarea valorilor binefundate. Afară de criza germană, după cum am amintit mai sunt încă și alte momente, cari au contribuit la înăsprirea situațiunii, și anume proiectul nou vamal german asupra cerealelor, care a cauzat o nemulțămire în toate statele, ce stau în contact cu Germania. Mărirea acestor taxe va face imposibilă încheierea convențiunilor comerciale. După cele mai noue sciri, asupra situațiunii tîrgului intern de fer încă n'a ramas fără efect, măbind ofertul acestor valori. Cu toate acestea însă nu este eschisă îmbunătățirea situațiunii tîrgului de efecte, îndată ce piețele noastre nu se vor alarma la ori ce știre rea din Germania.

Situațiunea tesaurului public român. Ministerul român de finanțe a publicat broșura privitoare la situațiunea tesaurului public încheiată la 30 Aprilie v. 1901.

Din creditele deschise asupra escedentelor, se cheltuișe până la 31 Martie 1901 suma de 41.549,845 lei 90 bani, rămânând încă credite pentru exercițiul viitor în sumă de 4.228,508 lei 29 bani.

Din totalul de mai sus s'a cheltuit în luna Apr. suma de 12,020 lei 63 bani rămânând disponibilă la 30 Aprilie 1901 suma de 4.216,487 lei 66 bani, la care adăogând suma din escedente fără nici o destinație adecă 14.591,730 lei, ajungem la suma de 18.808,218 lei, care represintă numerarul disponibil la 30 Aprilie v. 1901.

La această din urmă sumă trebuie să adăogăm resursele speciale pentru acoperirea deficitelor și anume:

a) Din vânzarea capitalului în rentă al desființatei Casse de amortisare	5.180,654 45
b) Din valoarea biletelor ipotecare nepreschimbate și prescise în favoarea Statului	72,580 —
c) Soldul fondului rural constatat la 30 Septembrie 1899	181,784 26
d) Din cedarea monopolului hârtiei de țigaretă	13.439,454 80
e) Din cedarea capitalului Statului în activul Băncii Naționale a României	14.800,000 —
f) Suma redusă din fondul de exploatare al C. F. R., acordat prin legea dela 9 Iulie 1891	3.000,000 —

resurse care fac la oaltă 36.674,473 care împreună cu numerarul disponibil mai sus arătat dă un total de 55.482,691 lei 69 b.

Din tabelele de venituri observăm, că în cursul lunii Aprilie 1901 s'a mai încassat încă în contul exercițiului 1900—1901 suma de 2.662,736 lei care împreună cu suma de 191.449,451 lei încassată până la 31 Mart. 1901 dă un total de venituri de lei 194.112,187.

În acest restimp s'a plătit tot în contul exercițiului 1900—1901 suma de 4.918,458, care împreună cu 215.187,327 lei cheltuiți până la 31 Martie 1901 însumează un total de plăți efectuate de 220.105,785 lei, așa că excedentul pe exercițiul 1900—1901 la 30 Aprilie 1901 era de 25.505,346 lei.

Prima lună a exercițiului acum în curs, 1901—1902 a dat în ce priveșce încassările rezultate mult mai bune de cât luna corespondentă din exercițiul trecut.

Veniturile din Aprilie anul acesta au întrecut cu 1.739,461 lei veniturile din Aprilie anul trecut. Sporurile mai însemnate au fost date de contribuțiunile indirecte, de monopoluri, de ministerul de interne și de ministerul lucrărilor publice. În scădere notăm contribuțiunile directe și veniturile ministerului cultelor și ale ministerului de justiție, precum și veniturile diferite.

În ce priveșce plățile în luna Aprilie 1901 ele au fost de 6.669,322 lei față cu 9.539,218 lei adecă o reducere de aproape 2.900,000 în favoarea celei dintâiu luni a exercițiului în curs.

Grăție reducerilor de cheltueli s'a putut realiza în cursul lunii Aprilie un excedent de încassări de 6.809,634 lei.

Situațiunea fondului realizat prin emisiune de rentă amortisabilă la 30 Aprilie 1901 era următoarea: Excedente de plăți la 31 Martie 1901 Lei 129.992,261 Sume plătite în luna Aprilie 1901. 564,032

Lei 130 556,293

Sume reintregite la fondul rentei 21,017

Excend. de plăți la 30 Aprilie 1901. Lei 130.535,276 sumă care represintă plățile efectuate până la 30 Apr. 1901 peste împrumuturile realizate.

Situațiunea tesaurului public român atât de grav sdruncinată în urma criselor agricole, care ne-au bântuit țara și care au fost agravate de criza financiară care s'a deslănțuit în marile țeri europene, pare că intră în o fază de îmbunătățire. Totuși totul atarnă dela recoltele de grâne.

COMERCIU.

Situațiunea comercială în România. Prețul grâului în România este 80 lei chila. Tendenta prețului însă e spre scădere din cauza recoltelor abondente ce se anunță din mai multe țeri. Prețul cucuruzului se urcă, cu deosebire din cauza secetei, care domnesce în Statele-Unite ale Americii. În porturi afacerile nu se mișcă.

INDUSTRIE.

Inchiderea expoziției din Sebeșul-săsesc. Expoziția aranjată de „Reuniunea meseriașilor români din Sebeșul-săsesc“, deschisă în 12 Iulie n. a. c., s'a închis Duminecă în 28 Iulie n. La festivitatea de închidere au participat reprezentanți ai mai multor reuniuni românesce: ai reuniunii meseriașilor din Sibiu, Brașov, Orăștie, Alba-Iulia, etc. Învățăceii cari au expus au fost premiați cu bani, ceia-lalți exponenți au primit diplome de laudă și recunoscință. În sfirșit meseriașii prezenți au ținut și o conferență; iar reuniunea din Sebeș a aranjat o serată declamatorică — musicală.

DIN REUNIUNI.

„Astra“ pentru înaintarea economiei. În adunarea generală a desp. Vêrșet al „Reuniunii învățătoresci din diecesa Caransebeșului“, ținută în Ferendia la 18 Iunie a. c., dl inv. Teodor Rabăgia a cetit un traclat interesant despre stupărit, care eventual, se va da publicității.

ÎNVEȚĂMÎNT.

Școala pentru pantofari din Sibiu are un curs de 3 ani pentru învățăceii și altul de cel puțin un an pentru calfe și măestri. Anul școlar 1901/902 al cursului de învățăceii se începe la 3 Sept. n. a. c. Dela cei ce vor să fie primiți în cursul de învățăceii se cere să fi absolvat cu succes 4 clase elementare, etatea de 12 ani și să fie bine desvoltați trupesce. La finea cursului tinerii vor fi supuși unui examen. Atestatul primit îndreptăteșce pe absolvent să intre calfă și să capete cărticica de muncă. În timpul cursului

se dă instrucție sistematică, teoretică și practică în tot ce privește pantofăria. Se vor oferi și 9 stipendii a K 120. Cu această școală este împreună și un internat, în care se vor primi gratuit sau cu stipendiu învățăcei sëraci, dar diligenți. Cei primiți în internat au să îngrijască înșiși de hainele de pat și de schimburi, și să-și procure instrumentele necesare. Petițiunile se vor înainta până la 20 August a. c. st. n., la Comitetul de supraveghiere al școlii speciale, iar deslușiri se vor cere dela dl Martin Schuster, dir. școlii industriale, strada Turnului.

Cursul de pantofari al acestei școlii speciale se va ține din 19 August până în 1 Sept. n. Participanților sëraci se vor distribui 10 stipendii de câte K 10; toți participanții vor primi cuartir și pat gratuit. Calfele și măestrii doritori de a participa la acest curs au să petiționeze până în 10 August n. a. c., la sus numitul director al școlii industriale.

Atât în cursul special pentru învățăcei, cât și în cel pentru calfe și măestri pantofari limbile de propunere sunt l. germană și maghiară.

Sperăm că și din învățăceii, calfele și măestri pantofari ai noștri se vor afla unii, cari să intre în aceste cursuri menite pentru o calificare mai temeinică, decât cea ce se poate câștiga, în atelierele obicinuite.

*

Școala industrială de specialitate din Cluj. Scopul acestei școlii este ca în timp de 4 ani să califice pe învățăcei atât în mod teoretic cât și practic, astfel ca elevii eșiți din această școală să poată căpăta cartea de lucru și să fie îndreptățiți a munci în calitate de calfe. Școala are 3 secții: a) pentru industria de lemnărit, b) pentru industria de ferărit și c) pentru industria de edificat. În cele dintâi două secții se primesc tineri, cari au absolvat două clase ale unei școlii medii sau civile, ori 6 clase ale unei școlii populare elementare, sunt deplin sănătoși și binefăcuți. Inscințările se fac la direcțiunea numitei școlii până la 15 August n. a. c., alăturând atestatele de lipsă. Anul școlar se începe în Septembrie și instrucția teoretică se încheie la sfârșitul lui Iunie, iar cea practică la sfârșitul lui Iulie. Tineri primiți se vor prezenta la înscriere din 1—3 Sept. n. a. c. Secția pentru industria de edificat are scopul de a califica pe învățăceii și calfele de zidărit, de bândășit și de tăietori în piatră ce se află aplicați la măestri, astfel, ca ei cu timp să poată deveni păleri și măestri independenți bine calificați în meseria lor. Cursul teoretic pentru cei-ce au să devină păleri este de 3 semestre, iar pentru bândăși, zidari și tăietori în peatră de 4 semestre. Cursul ține în fiecare an dela 3 Novembre până la sfârșitul lui Martie viitor. În cele 7 luni de vară se vor face exerciții practice. Se primesc ca școlari ordinari acei învățăcei sau calfe de bândăși, ferărie sau de zidărit, cari au implinit anul 15 al etății și au lucrat cel puțin timp de un an în ramul meseriei sale. Calificarea școlară se cere: absolvarea a 2 clase medii sau civile, ori apoi absolvarea cu succes a școlii populare (6 ani); iar în lipsa acestora facerea unui examen de primire. Inscințările țin în fiecare an dela 20 Octombrie până la 2 Nov. Elevii, cari au făcut cursul de trei ani, își câștigă numai calificarea de păleri; iar cei-ce au trecut toate 4 cursurile și au făcut și trei ani de praxă, își câștigă îndreptățirea de a pute lucra ca măestri independenți. În legătură cu institutul sunt și cursuri de învățământ pentru calificarea manipulatorilor de locomobili, mașini de treerat, etc.

*

Grădinile de pomi școlare în protopopiatul gr. cat. al Sibiiului. Acest protopopiat condus de actualul domn canonic I. V. Rusu timp de 39 de ani este în toate privințele un protopopiat bine organizat. În ce privește însă grădinile școlare de pomărit, pe lângă toate eforturile nu i-a succedat d-lui protopop de odinioară Rusu să le aducă în o situație multămitoare. Nici stăruințele sale continue față de învățători și față de senatele și direcțiunile școlare parohiale, nici prelegerile din pomărit ținute învățătorilor, nici premiile destinate, în deosebi în timpul din urmă, pe sama învățătorilor cari se vor distinge în pomărit, nici hotărîrea adusă ca fie care învățător din protopopiat să prăsească an de an cel puțin câte 300 pomișori, cum și alte multe dispozițiuni nu au ajutat aproape nimic. Ca dovadă servească următoarele date, ce s'au publicat în ședința senatului școl. protopopesce ținută la 29 Iunie st. n. a. c.

În cele 19 parochii cu școlii proprii confesionale situațiunea e aceasta:

1. Alămor 14 altoi, 56 pădureți, suma 70;
2. Armeni — " 100 " " 100;
3. Boarta lipsesc datele;
4. Brad 78 altoi, puțini pădureți, suma 78;
5. Buia nimic din pomărit;
6. Calvaser 30 altoi, și ceva pădureți suma 30;
7. Cașolt — 35 pădureți, suma 35;
8. Ghișasa de sus, nimic din pomărit;
9. Gurariului, pomăritul s'a propus numai teoretice;
10. Hamba, — altoi, 12 pădureți, suma 12;
11. Ludoș, nu e nimic;
12. Șaldorf, nimic;
13. Șeica mare, 30 altoi, suma 30;
14. Șelcău, negles cu totul;
15. Sibiiu, 120 altoi, 500 pădureți, suma 620;
16. Slimnic 25 altoi, 1600 pădureți, suma 1625;
17. Stena, grădina lasă de dorit;
18. Șura mică, — altoi, 400 pădureți, suma 400;
19. Ocna Sibiiului, — altoi, 30 pădureți, suma 30.

Așa dară în total 297 altoi și 2733 pădureți, la oaltă 3030. Adeacă cam atâta câți un singur învățător zelos și priceput poate și ar trebui să prăsească într'un an. Ca dovadă aduc grădina școlii, odinioară grănițarească, din Orlat, care în cele bisericicesci aparține protopopiatului Sibiiu. În această grădină se află de prezent 500 altoi, circa 5000 meri, peri și frăgari mai mărișori și încă circa 1000 prășiți din sēmburi semenați în toamna trecută; la oaltă 6500.

E dureros, că în aproape jumătate parochiile pomăritul e negles cu totul. Și e cu atât mai dureros, că negligența învățătorilor față de pomăritul practic în grădinile școlare e generală, în unele părți mult mai mare decât în protopopiatul din vorbă.

Pentru curmarea rēului s'a decis să fie admoniați învățătorii cari au neglijat pomăritul, impunēdu-li-se strict tuturor să satisfacă hotărîrea aduse deja mai de mult, ca fiecare învățător să prăsească an de an cel puțin 300 pomișori; iar senatelor școlare parohiale li-s'a impus și de astădată închiderea grădinilor și procurarea recuisitelor necesare pentru cultivarea aceluia. Ca învățătorii să se indemne la cultivarea pomăritului s'au creat 2 premii de câte 20 cor., din cari unul din fondul școlar protopopesce și altul pus la dispoziția senatului de dl Nicolau Racoța, medic și dir. de bancă în Șeica-mare.

Totodată se va stăruî pentru inființarea unei școlii de pomărit model la sediul protopopiatului.

Nici un obiect de învățământ nu e mai negles în școala populară decât pomăritul și legumăritul, și învățătorul de nimic nu se interesează mai puțin decât de grădina școlară; cu toate, că numai prin propunerea practică a acestui obiect de învățământ și prin cultivarea în mod stăruitor și de model a grădinei școlare din fie-care comună se va putea urni din loc cultivarea generală a grădinilor țărănești și prin aceasta se va lucra cu efect la ameliorarea stării materiale a țăranului.

E neapărat de lipsă a se lua toate măsurile necesare, ca grădinile școlare să se organizeze pe deplin cât mai neîntârziat.

*

Congresul corpului didactic din România.

În România, ca pretutindenea, oamenii se conving pe și ce merge tot mai mult, că învățământul trebuie pus pe base mai sănătoase și mai practice, dându-se desvoltare din ce în ce mai mare și punându-se pond tot mai mult pe *rumii de producțiune ai averii naționale*. Congresul corpului didactic, în urma memoriului d-lui N. Cosăcescu, a adoptat țiile trecute în unanimitate următoarele desiderate:

1. Școala primară să pregătească pe școlari și pentru *învățământul profesional*, simplificându-se programul școlii rurale și urbane și introducându-se cunoscințele practice.

2. Scopul *lucrului manual* în școlile primare trebuie privit din punct de vedere pedagogic.

3. Pe lângă fie-care școală primară se va înființa o *grădina școlară* sau un *atelier*. Grădina școlii va fi o pepinieră de pomi roditori și de cultura tuturor legumelor și altor plante necesare gospodăriei țăranului. Atelierul școlii să aibă de scop, în prima linie, de a da copilului abilitatea manuală și apoi a pregăti pe absolvenți, ca să-și facă singuri obiectele absolut necesare gospodăriei țărănești.

4. Școlile vor fi *agricole, industriale și comerciale*. Aceste școlii vor fi organizate potrivit cu nevoile țării, pe regiuni și localități.

5. Pe lângă școlile profesionale, desvoltarea cunoscințelor practice, să se înființeze în fie-care sat câte o *gospodărie țărănească model* prin îngrijirea învățătorului, preotului și a unui absolvent de școală agricolă.

6. Să se țină în fie-care an *expoziții agricole* pe plăși și județe, dând premii în bani pentru încurajarea celor-ce vor expune produse agricole mai bune.

7. Să se înființeze *concursuri* pentru îngrijirea și creșterea vitelor, în fie-care județ, dând premii celor-ce vor presenta animale mai bune și mai frumoase.

8. Să se înființeze în sate *ateliere de țesături țărănești* ale căror produse să fie întrebuințate de Stat, județ și comună. Aceste ateliere să fie conduse de absolventele școlilor profesionale, până când se va forma o săteancă care să conducă singură atelierul.

9. Se va înființa în București o *societate pe acțiuni*, cu secțiuni în fie-care județ, în scop de a se forma un capital cu care să se înființeze *bazare*, unde să se vândă produsele lucrate în țară de absolvenții școlilor primare și profesionale.

LITERATURA ECONOMICĂ.

„*Prăsierea rațională a galițelor*“. Carte scrisă din încredințarea „Reuniunii agricole comitatense din comitatul Făgărașului“ de *Nicolau Albani*, după G. Parthay. Cu opt ilustrațiuni. Cartea se extinde pe 64 pag. și constă din 4 părți și un supliment. În *partea I*, se tractează despre *găini* și anume: curtea, staulul, cuibul, clocitul, scoaterea puilor și creșterea lor, nutrirea găinilor, găinile comune, găinile de economie, Plymouth Rox (cu ilustrațiune) și Brahma (cu ilustrațiune). În *partea II*, se tractează despre *curce*, și anume: curtea curcelor, staulul, cuibul, clocitul, soiurile. curca metalică (cu ilustrațiune), scoaterea puilor de curcă și creșterea lor, nutrirea curcelor. În *partea III*, se tractează despre *rațe*, și anume: curtea rațelor, staulul, cuibul, clocitul, scoaterea puilor și creșterea lor, nutrirea rațelor, Rața de Peking (cu ilustrațiune), și Rața de Aylesburg (cu ilustrațiune). În *partea IV*, se tractează despre *gâsce*, și anume: curtea gâscelor, staulul, cuibul, clocitul, scoaterea bobocilor și creșterea lor, nutrirea gâscelor, Gâsca comună și Gâsca de Emden (cu ilustrațiune). În *supliment* se tractează despre: exemplarele de prăsilă și alegerea acelora și în fine despre boalele galițelor.

Cultura galițelor ia avânt tot mai mare. Următoarele date privitoare la exportul lor sunt dovadă nediscutabilă despre acest avânt.

	S'au exportat în 1899	in 1900
galițe vii	5.376.713 bucăți	6.814.723 bucăți
porumbi vii	3.203 „	5.412 „
galițe ucise	109.336 măji metr.	113.286 măji m.
ouă	350.097 „	416.286 „
pene scărmanate	1.402 „	1.899 „
„ nescărmanate	27.872 „	28.906 „
unsoare de gâscă	336 „	415 „
ficat de gâscă	1.795 „	1.999 „

Iar valoarea transportului s'a ridicat la K 71.967.967.

În vederea folosului creșcând, ce poporul nostru poate, și e de dorit se aibă din cultura galițelor, este de neapărată trebuință, ca soiurile aveau bune de găini, curce, rațe și gâsce să se introducă și la noi în toate economiile. Spre acest scop cartea: „*Prăsierea rațională a galițelor*“ de dl N. Albani, introducându-se în cercuri cât mai largi, va face prețioase servicii.

Cartea se află de vânzare la autorul în Sămbăta de jos (Alsó-Szombatfalva) cottul Făgăraș cu prețul de 1 K.

Amintim la acest loc, că dl Albani a donat din opul amintit 200 ex. spre a se distribui cu ocaziunea petrecerii populare, ce Asociațiunea pentru lit. rom. și cult. pop. rom. are să aranjeze din incidentul Adunării sale generale din est-an, care se va țină la 21 și 22 Septembrie n. a. c. în Sibiu.

Posta Redacțiunii.

D-lui I. P. L. în S. Se va publica în numărul proxim.

Calendarul săptămânei.

(4—10 August st. nou).

Țiie	Cal. Greg.	Cal. Iulian
Dum.	4 Dominic	22 † S. Maria Magdal.
Luni	5 Mar. Schnee	23 Muc. Trofim
Marti	6 (†) Sc. la față	24 Mucenița Cristina
Merc.	7 Caetan	25 † Adorm. S. Anei
Joi	8 Chiriac	26 S. Muc. Ermolae
Vineri	9 Romanus	27 † M. M. Panteleimon
Sămb.	10 Laurentiu	28 AA. Proh. și Nican.

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 31 Iulie 1901.

%	V A L O R I	Viena	Bpesta
		vinde	vinde
	Datoria publică comună.	v cor.	p. 100 K
5	Renta unit. Bancnote, Mai, Nov., 16% dare	99-25	99-45
5	" " arg. Ian., Iulie. 16% " "	99-15	99-30
5	Losuri d. a. 1854 à fl. 2 ^o — v. c. 20% " "	186—	188—
5	" " " 1860 à fl. 500— " 20% " "	140—	141—
5	" " " 1860 à fl. 100— " 20% " "	171—	172—
—	" " " 1864 à fl. 100— " 20% " "	207-50	209-50
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	118-60	118-50
—	" " Cor.	95-85	96-25
3 1/2	" " de invest.	84-60	—
	Datoria publică ungară.		
4	Renta ung. aur. scut. de dare	118-65	118-85
4	" " Cor. " " "	93-15	93-20
4 1/2	Impr. C. ferate d. a. 1889, aur, " " "	122-60	121-25
4 1/2	" " " " " 1889, arg, " " "	101-35	101—
4 1/2	" " " " " 1876, aur.	119-50	119-50
—	" " " " " ung. cu premii à 100 fl.	174—	175—
4	" " " " " p. regul. Tisei sc. de dare	145-25	145-50
4 1/2	Oblig. ung. de regalii " " "	100-80	100-75
3	Impr. p. regul. Porții de fier " " "	83-25	—
4	Oblig. rurale croato-slavone " " "	94-30	94-50
4	" " ungare " " "	93-15	93-25
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regulara Dunării, à 100 fl.	258—	—
5	Obl. Soc. Temeș-Bega	92-25	93-25
—	Imp. cu prem. al orașului Viena	390—	392—
3	" " sêrbesci à 100 fr.	83—	85—
—	Oblig. " cu premii a C. fer. ture. à 400 fr.	99-50	—
—	Impr. bulgar 1889	94-70	—
	Scrisuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fonc. austr.	95-25	—
3	" " " " " cu premii, 1880	255—	—
4	Banca austro-ungară	100—	100—
4	" " " " "	100—	100—
4 1/2	Banca comerc. ung. Pesta	98-25	98-25
4 1/2	Obl. com. ung., Pesta, amort.	103—	103—
4	" " " " " 50 ani	94—	94—
4 1/2	" " " " " Casei de păstr., cap., Pesta	99—	99-25
4 1/2	Inst. de credit fonciar ungar	100-80	101—
4	" " " " "	92-25	92-50
5	Banca " hipotecară ungară	98-50	98-25
4 1/2	" " " " "	98-50	98-25
4	" " " " " cu premii	241-50	119-25
4 1/2	Casa de păstrare regnic. Pesta, 50 ani	91-75	—
5	Albina, Sibiu	—	100-50
4 1/2	Cassa de păstrare Sibiu, em. IV.	99-25	98-25
4 1/2	Inst. de credit fonciar Sibiu, em. IV.	99-25	98-25
	Losuri.		
	Basilica, à fl. 5—	17-25	17-40
	Credit, à fl. 100—	390-50	392—
	Clary, à fl. 40— v. c.	—	—
	Soc. p. Navig. Dunăreană, à 100 fl. v. c.	500—	—
	Buda, à fl. 40—	159—	160—
	Pálffy, à fl. 40—	163—	164—
	Crucea roșie austriacă, a fl. 10—	49—	50—
	" " ungară, à fl. 5—	26—	25-90
	Rudolf, à fl. 10—	62—	—
	Salm. à fl. 40— v. c.	205—	—
	Salzburg, à fl. 20—	81—	—
	St. Genois à fl. 40— v. c.	238—	—
	Triest, à fl. 100— v. c.	175—	—
	" " " " " à fl. 50—	390—	—
	" " " " " „Jó sziv“, à fl. 4—	—	9-50
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11-37	11-40
	" " c. reg.	11-35	11-35
	Napoleond'or (20 frei sau 8 fl. v. a.)	19-04	19-07
	20 Marce germ. aur	23-54	23-58
	5 ruble rusesci	—	—
	Bilete germ. 100 M.	117-50	117-42
	" " franc. 100 Fr.	95-25	95-30
	Ruble, bilete, 100	253-75	253-50
	Lei românesci, 100	—	—

Prețul per bucată

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 31 Iulie 1901.

Grâu de Bănat	prima per 50 kg. vinde	7-80
" " Tisa	" " " " "	8-25
" " Pesta	" " " " "	8-20
" " Alba-reg.	" " " " "	8-20
" " Bacica	" " " " "	8—
Secară	" " " 100 " " "	6-50
Orz	" " " " "	6-40
Ovės	" " " " "	6-95
Porumb	" " " " "	6-20
Rapiță	" " " " "	13-30
Untură de porc B-Pesta	" " " " "	49-50
Slănină (clisă)	" " " " "	42-50

Bursa de București.

Cursul din 31 Iulie 1901.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	92—
" " internă 4%	" " " " "	77-50
" " externă 4%	" " " " "	78—
" " " 1898 4%	" " " " "	79—
Fonciare rurale 5%	" " " " "	93-25
" " " 4%	" " " " "	79-50
Scris. fonc. urb. București 5%	" " " " "	82-25
" " " Iași	" " " " "	76—

Băile Herculane (Mehadia).

(Herkulesfürdő, Ungaria).

Stațiune balneară internațională în Bănat

situată în valea romantică a Cernei.

Aer azonic. Tot confortul posibil. Lumină electrică. Musică militară. Teatru.

Vindecă radical: reumatism cronic, podagră, rachita, hemoroide, anemia, boale de rinichi și vezică, conturbări ale circulației sângelui, etc.

Începutul sezonului la 1 Mai.

Stațiune a trenului Expres și Orient-Expres pe linia Budapesta-Orșova-București.

Legătură cu vapoarele danubiene.

Numerul vizitatorilor preste 10,000 pe an.

În editura Delegațiunii Bancilor Române
au apărut:

Problemele Reformei Bancilor,

de Dr. C. Diaconovich.

Prețul: broș. K 1—, leg. K 1-50.

Anuarul Bancilor Române

Anul I (1900). —◆— Anul II (1901).

Prețul: câte K 3—.

Se comandă la Administrația „Re-
vistei Economice“ în Sibiu (Nagyszeben).